

До спеціалізованої вченої ради Д 08.727.04 у
Дніпропетровському державному університеті
внутрішніх справ

49005, м. Дніпро, проспект Гагаріна, 26

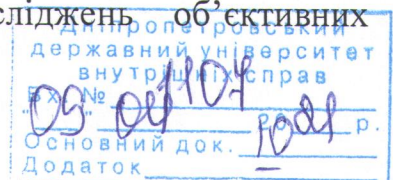
ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Школи Сергія Миколайовича – на дисертацію Марейченка Олександра
Миколайовича «Кримінальна відповідальність за бандитизм», поданої
на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі
спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право.**

Актуальність теми дослідження. Бандитизм є одним з найнебезпечніших злочинів проти громадської безпеки, оскільки наявність в організованій групі чи злочинній організації зброї свідчить про готовність такого угруповання або ж про його спрямованість на насильницькі посягання на найбільш важливі соціальні цінності якими є життя та здоров'я людини. Автор слушно стверджує, що посягання озброєних злочинних угруповань на життя, здоров'я і власність окремих громадян, а також на майно юридичних осіб створюють атмосферу напруженості та формують у громадян уявлення про відсутність захисту з боку правоохоронних органів і тим самим сприяють дестабілізації суспільства. Внаслідок чого громадськість і держава у цілому буде більш вразливим для впливу різних негативних факторів.

КК України не розкриває змісту поняття банди, а тому її тлумачення надається судовою практикою. Відповідно до ч. 1 ст. 257 КК України бандитизм полягає в організації озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участі у такій банді або у вчинюваному нею нападі. У теорії кримінального права та судовій практиці банда визнається спеціальним видом організованих злочинних формувань.

Складність доведення винуватості злочинців у бандитизмі та недосконалість відповідної кримінально-правової норми свідчить про доцільність продовження доктринальних досліджень об'єктивних та

суб'єктивних ознак цього злочину. Зокрема, це стосується дослідження поняття банди як однієї з ключових ознак складу бандитизму.

Підкреслюючи актуальність теми, автор обґрунтовано зазначає, що дослідженням різних питань кримінально-правової регламентації відповідальності за бандитизм приділяли увагу у своїх працях багато вітчизняних і зарубіжних вчених. Проте, їх наукові розробки були присвячені більш широким питанням, наприклад, проблемам співучасті у злочині, відповідальності за злочини проти громадської безпеки, злочини проти держави або злочини проти власності. Безперечно, отримані ними наукові здобутки містять багато положень, що є корисними для практичного застосування, однак, незважаючи на це, деякі питання регламентації кримінальної відповідальності за бандитизм не знайшли однозначного вирішення.

Вищезазначені та інші обставини в сукупності обґрунтовують актуальність та своєчасність дослідження О.М. Марейченка «Кримінальна відповідальність за бандитизм».

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційної праці О.М. Марейченка є обґрунтованими, оскільки в роботі комплексно досліджується широкий спектр проблем, пов'язаних з кримінально-правовою характеристикою бандитизму. Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують в тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, до кінця не розробленими в науці і перспективними для дослідження. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується комплексом чинників, а саме: зв'язком дослідження з науковими програмами, планами і темами, постановкою мети та завдань дослідження, логікою викладення матеріалу, широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, використанням різноманітних методів наукового пізнання.

Тема дисертації О.М. Марейченка «Кримінальна відповідальність за бандитизм» узгоджується з: Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 07.09.2011 р.; Планом дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р., схваленого розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р; основними напрямками наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2015–2020 рр., а також Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016–2020 р., схвалених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р.

Мета і завдання дослідження сформовані достатньо чітко, останні підпорядковуються основній меті і спрямовані на послідовне її досягнення. Автор поставив перед собою за *мету* з'ясувати кримінально-правову характеристику бандитизму і на цій основі розробити відповідні пропозиції щодо вдосконалення КК України і практики його застосування в частині регламентації відповідальності за злочин, передбачений ст.257 КК України. Для досягнення окресленої мети, здобувач вирішив певні *завдання*: проаналізував історичні підходи до регламентації відповідальності за бандитизм у вітчизняному законодавстві; з'ясував сучасний стан кримінально-правового забезпечення протидії бандитизму і соціально-правову обумовленість розглядової кримінально-правової заборони; дослідив зміст об'єктивних та суб'єктивних ознак бандитизму; розкрив зміст поняття банди у сучасному кримінальному праві України; проаналізував досвід регламентації кримінальної відповідальності за бандитизм, у кримінальному законодавстві пострадянських держав та країн Європи; розробив пропозиції щодо удосконалення кримінальної відповідальності за бандитизм. *Об'єкт та предмет* визначені правильно та співвідносяться з метою і завданнями дослідження.

При написанні дисертації застосовано такі *методи дослідження*: діалектичний метод наукового пізнання, історико-правовий, компаративістський, формально-логічний, метод системного аналізу, соціологічний і статистичний методи. *Емпіричну базу дисертації* становлять: матеріали 25 обвинувальних вироків суду за ст.257 КК України, розглянутих судами різних областей України, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень України; статистичні дані Генеральної прокуратури України щодо кількості зареєстрованих протягом 2015–2019 рр. злочинів, передбачених ст. 257 КК України; результати опитування 124 працівників судових та правоохоронних органів.

Наукова новизна дослідження О.М. Марейченка полягає у тому, що воно є одним із перших комплексних монографічних досліджень, яке присвячене кримінально-правовій характеристиці бандитизму та розробці пропозицій з удосконалення ст. 257 КК України, що здійснено на основі вивчення оригінальних текстів КК країн Європи та колишнього СРСР. У результаті дослідження О.М. Марейченком отримано низку нових для науки кримінального права положень.

Автором виділено сім історичних етапів становлення правових норм про бандитизм. Обґрунтовується пропозиція щодо доповнення Загальної частини КК України ст. 28¹ «Спеціальні форми співучасті», у якій, зокрема пропонується надати законодавче визначення таких організованих злочинних об'єднань, як банда, терористична група, воєнізоване формування, не передбачене законодавством України тощо. Вперше здобувач пропонує встановити кримінальну відповідальність за втягнення в організовані злочинні угруповання, диференціювавши цю норму залежно від способу вчинення такого втягнення, від розміру знищеного або пошкодженого майна, а також у разі вчинення такого втягнення щодо неповнолітнього.

Дисертантом удосконалено визначення поняття банди, під якою пропонується розуміти стійку упорядковану озброєну злочинну групу, що складається з двох і більше осіб які зорганізувались для спільної діяльності,

спрямованої на вчинення одного або більше нападів на фізичних або юридичних осіб. Додатково аргументовано положення про те, що кримінальна відповідальність за злочин, передбачений ст. 257 КК України, з чотирнадцяти років є цілком виправданою, зважаючи на високий рівень суспільної небезпечності бандитизму.

Дістала подальшого обґрунтування позиція, що суб'єкт бандитизму загальний і ним може бути будь-яка особа, яка є фізичною особою (як приватною, так і службовою), незалежно від громадянства (громадянин України, іноземний громадянин або особа без громадянства); осудною особою; на момент вчинення злочину їй має виповнитись чотирнадцять і більше років. Обґрунтовується думка, що усвідомлення спільності діяння як ознаку суб'єктивної сторони бандитизму можна розкрити крізь призму декількох форм його вчинення.

Важливим аспектом проведеної здобувачем роботи є як *опубліковані ним праці*, так і *апробація результатів* його наукового пошуку. Зокрема, О.М. Марейченком опубліковано 4 статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 – у періодичному науковому виданні іншої держави за профілем дисертації, положення дисертації апробовано під час виступу на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права» (25 травня 2018 р., м. Дніпро) та Міжнародній науково-практичній конференції «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє» (1-2 листопада 2019 р., м. Харків).

Зміст роботи відповідає науковій спеціальності, за якою виконана дисертація. Матеріал викладено юридично грамотно, дисертація характеризується цілісністю, смисловою завершеністю, послідовністю і логічним взаємозв'язком з її структурними елементами. Дисертація *оформлена* згідно з нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Після ознайомлення з матеріалами дослідження,

а також авторефератом дисертації слід зазначити, що автореферат дисертації відображає зміст її основних положень.

Вступ роботи відповідно до вимог МОН України містить інформацію щодо актуальності теми проведеного дослідження, зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами, у ньому визначені мета й завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; наводяться наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, їх апробація, зазначені структура та обсяг дисертації.

У *розділі 1* дисертаційної роботи досліджено розвиток вітчизняних правових норм, що передбачали кримінальну відповідальність за розглядане діяння, з часів Київської Русі і дотепер, а також обґрунтовується соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за бандитизм. Дисертант констатує, що бандитизм має достатній для криміналізації ступінь суспільної небезпечності, оскільки є суттєвим порушенням прав людини та громадської безпеки, посягає на значну кількість проголошених та гарантованих Конституцією прав та свобод громадян України, що не може бути прийнятним для сучасного суспільства.

Розділ 2 присвячено кримінально-правовому аналізу складу бандитизму за КК України. Розглянуті особливості об'єкта та предмета досліджуваного злочину, ознаки об'єктивної сторони бандитизму, досліджені ознаки суб'єкта і суб'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 257 КК України.

У *розділі 3* розкривається спеціальні питання кримінальної відповідальності за бандитизм, здійснено аналіз поняття банди за кримінальним правом України. З'ясовано, що до обов'язкових ознак банди можна віднести ті ознаки, без наявності яких, злочинне угруповання не буде вважатись бандою: стійкість; організованість; спільність діяльності учасників банди; озброєність; наявність у її складі декількох суб'єктів злочину; мета – вчинення нападів на фізичних або юридичних осіб. Досліджено кримінальне законодавство країн пострадянського простору та окремих держав Європи

стосовно регламентації кримінальної відповідальності за бандитизм, що дало підстави здобувачу виокремити низку позитивних моментів, які варто запозичити вітчизняному законодавцю.

У **висновках** дисертант підводить підсумки виконаного дослідження, викладає свої висновки і пропозиції, які є обґрунтованими і в цілому їх слід підтримати. Робота є комплексним, авторським науковим дослідженням, має теоретичне та прикладне значення і сприяє кращому розумінню ключових проблем кримінальної відповідальності за бандитизм та формулюванню на цій основі пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

Позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості і необхідності висловити *окремі зауваження* щодо позицій Марейченка Олександра Миколайовича, які викликають сумніви чи потребують додаткової аргументації, та звернути увагу на деякі положення, що дають можливість вступити в дискусію з автором.

1. Обґрунтовуючи актуальність теми дослідження, дисертант зазначає, що за даними судової статистики за вчинення злочину, передбаченого ст. 257 КК України, обвинувальний вирок суду винесено: у 2015 р. щодо 1 особи, у 2016 р. – 3 осіб, у 2017 р. не засуджено жодної особи, у 2018 р. – 5 осіб та у 2019 р. – 1 особи, тобто **десятьом** особам протягом 5 років було винесено обвинувальні вироки. У той же час, емпіричну основу дослідження становлять, зокрема, матеріали **25** обвинувальних вироків суду за ст.257 КК України, розглянутих судами різних областей України, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень України. Питання – скількох осіб було засуджено за вказаний період часу? Окрім того, автор на сторінці 160 дисертації посилається на позицію Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області, який у **вироку** від 26.06.2017 р. відзначив, що ієрархічність **банди** полягала у тому, що ОСОБА_126 та ОСОБА_71 як організатори **банди** забезпечували її членів вогнепальною зброєю та одягом. Але, за наведеними вище здобувачем даними у 2017 р. не засуджено за бандитизм жодної особи.

2. Виникає питання і щодо удосконаленого здобувачем визначення поняття банди. У чому полягає удосконаленість? Які (або чий) визначення поняття банди удосконалювалися? У законі таке поняття відсутнє, тому можемо говорити лише про авторське визначення «банди».

3. На думку автора, практичне значення одержаних результатів його дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані, зокрема, для підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у частині кваліфікації злочинів **проти власності** та проти громадської безпеки. Чому саме злочинів проти власності? Здобувач на сторінці 87 дисертації зазначає, що додатковим обов'язковим об'єктом бандитизму є суспільні відносини не лише у сфері охорони права власності, а й охорони життя та здоров'я, волі, статевої свободи і статевої недоторканості особи, господарської діяльності фізичних та юридичних осіб, громадського порядку, моральності, правосуддя тощо.

4. Один з висновків дослідження сформульовано автором таким чином: «Аналіз сучасного стану кримінально-правового забезпечення протидії бандитизму свідчить, що з моменту набуття чинності КК України 2001 р. серед науковців приділялась певна увага дослідженню цього питання на рівні дисертаційних досліджень, проте деякі положення підлягають перегляду, враховуючи ті суспільно-політичні зміни, що відбулися у нашій державі протягом останніх років, особливо після Революції гідності та початку російського вторгнення». Вважаю, що такий вислів не може називатися висновком, він лише свідчить про актуальність і необхідність проведення відповідного дослідження.

5. Дисертант пропонує доповнити КК України ст. 28¹ «Спеціальні форми співучасті», яка складається з восьми частин, і у висновках надає авторську редакцію цієї статті. Але, з восьми частин лише перша повністю сформульована, хоча й без санкції. Виходить, що інші частини (група найманців, іррегулярне незаконне збройне формування, терористична група

тощо) розраховані на майбутні дослідження з подальшим внесенням змін?
Вважаю таку пропозицію незавершеною.

Вищевказані окремі суперечливі та дискусійні положення не впливають на загальний високий науково-практичний рівень рецензованої дисертації і не піддають сумніву основні наукові результати, отримані дисертантом.

ВИСНОВОК:

Дисертація «Кримінальна відповідальність за бандитизм» за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертації та автореферату відповідає вимогам, що встановлені у пп. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. Вона є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Робота містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в науку кримінального права.

Автор дисертації **Марейченко Олександр Миколайович** на підставі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри публічного права
Інституту гуманітарних і соціальних наук
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

Сергій ШКОЛА

Підпис доцента Школи С.М. засвідчую:
вчений секретар Вченої ради
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Таїсія КАЛЮЖНА